Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., sobota, 28. septembra (Sept. 28), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 228

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Novi manevri ameriških militaristov

Skušajo doseči sprejetje predloge za splošno konskribcijo na nov način.

Washington. — (F. P.) — Boj za splošno konskribcijo "ljudi in bogastva" v slučaju nove vojne je v kongresu zopet na vidiku. Strategi ameriških junkerjev zanesejo to vprašanje pred kongres na jako spreten način.

Reakcijonarna senatorja Wainwright in Reed iz Pennsylvanije predložita senatu resolucijo za imenovanje posebnega odbora, ki bo imel nalogo izdelati predlogo za splošno konskribcijo "ljudi in bogastva" v slučaju, da se Amerika zaplete v vojno.

Ciničnost resolucije je največ v tem, ker pravi, da je namen tega koraka "pospešitev miru, izenačenje vojnega bremena in minimizacija profitov" v slučaju vojne. V resnici je namen nekaj drugega, ki ga gospodarji Amerike skušajo doseči z blufanjem.

Prvič je prejšnji načelnik Ameriške legije, ki sponsorira predlogo za splošno konskribcijo, priznal, da je konskribcija bogastva nemogoča. To priznajo vsi kapitalisti, ki so se v vprašanje poglobili.

V najboljšem slučaju bi kapitalistična vlada mogoče le nekoliko omejila profite, kar pa je jako dvomljivo, ker bodo vojno vodili kapitalisti. In ako pride do vojne, oziroma kadar pride do nje, bodo kapitalisti skušali dobiti iz nje največje profite. Le naivnež bo mislil drugače.

Drugič je ta poskus za splošno konskribcijo definitiven del programa za vojno pripravljenost, ki ga sponcorirajo naši militaristi, katerim načeluje ta Ameriška legija in vojni department.

Tretjič je splošna konskribcija naperjena predvsem in edino proti delavskim organizacijam. V prvi vrsti se hoče z njo v naprej preprečiti vsak odpor proti vojni. Z njo bi bili najprvo udarjeni vsi elementje, ki so idejni nasprotniki vojne in barbarskega klanja.

V drugi vrsti hočejo kapitalisti dobiti popolno kontrolo nad strokovnimi organizacijami. — Kljub temu, da je v zadnji vojni stal ves aparat Ameriške delavske federacije za vlado in ji aktivno pomagal pri izvajanju njenega vojnega programa, so unije prišle do velike moči v industrijah.

V mnogih slučajih so bili podjetniki prisiljeni priznati unije, posebno na železnicah. V mnogih slučajih so bili tudi prisiljeni plačevati visoke plače. Zakrknjenim ameriškim podjetnikom pa je zoperno prvo kot drugo.

Del celotnega namena konskribcijske predloge je, da v slučaju vojne vlada določa plače, delovni čas in regulira unije. Zagovorniki te predloge imajo v mislih Mussolinijev način kontrole unij, določanja plač in delovnega časa.

V predloženi resoluciji je namen o "konskribciji" bogastva tudi dovolj jasno označen. Pravi, da (vlada) "ne odobrava posebnih profitov" v slučaju vojne. To je za kapitaliste garancija, da bi vlada ne motila njihovih profitov. Držala bi v kleščah le delavstvo.

Bandit-kralj v Afghanistanu umorjen?

London, 27. sept. — Iz Kalkute v Indiji je prišla še nepotrjena vest, da je bil amir Habibullah (Bača Sakao, bivši vodonosec in glavar banditov, ki se je zadnjo spomlad sam razglasil za kralja) v Afghanistanu ubit.

Lindbergh v Venezueli.

Caracas, Venezuela, 27. sept. — Chas. A. Lindbergh je z ženo in ostalo partijo vred prispel včeraj sem s Trinidada na svoji drugi zračni turi po Centralni in Južni Ameriki.

Predsednik farmskega odbora zaslišan

Farmski blok ni z njim zadovoljen.

Washington. — (F. P.) — Alexander Legge je zadnji torek sedel dve uri na zaslišni klopi pred senatnim odsekom za poljedelstvo. Odsek je hotel izvedeti o njegovih kvalifikacijah za mesto predsednika pomožnega farmskega odbora.

Zaslišanje se je vršilo v svrho, da senat odobri ali pa zavrže člane farmskega odbora, ki jih je imenoval Hoover. Z imenovanjem Leggeja ni farmski blok v senatu prav nič zadovoljen kakor tudi ne s par drugimi člani.

Senatni poljedelski odsek je na zaslišanju izvedel, da je Legge velik delničar International Harvester kompanije, katere predsednik je bil do imenovanja v farm-reliefni odbor. Tudi je izvedel, da Legge nima praktičnih izkušenj v poljedeljstvu, ker se ni nikdar pečal s farmarstvom.

Edini stiki, ki jih je imel s farmarji, so bili v tem, da jim je prodajal poljedelske stroje svoje kompanije. Farmarji pravijo, da se je pri tem poslu izkazal za oderuškega. Nekateri senatorji farmskega bloka so zagrozili, da bodo njegovemu imenovanju nasprotovali.

Leggejev farmski odbor se je do sedaj izkazal za dobro in slabo institucijo. Svojo dobro stran je pokazal, ker je farmarjem povedal, da se morajo organizirati v zadrugah, ako hočejo dobiti pomoč iz polmiljardskega sklada, katerega je kongres odobril v ta namen.

Njegova slaba stran je pa v tem, da je pšeničnim farmarjem hotel usiliti velezadružno tržno organizacijo, nad katero bi imeli farmarji le teoretično kontrolo. Farmarji so po svojih zastopnikih ta načrt enostavno zavrgli.

Leggejev odbor je na to sklenil, da bo dal farmarjem podporo šele tedaj, ko jim bankirji ne bodo hoteli več dati posojila. Ta odlok je za farmarje zelo velikega pomena, ker pomeni, da bodo pri farmskem odboru dobili posojilo le v skrajni sili, ko bodo bankirji odpovedali nadaljni kredit.

S tem odlokom je Leggejev odbor definitivno napeljal vodo na mlin bankirjev. Ako se ta odlok ne zavrže, bo pomožna akcija tega odbora majhnega pomena. Na pomoč bo prišel farmarju šele tedaj, ko se go potapljal. Seveda je pomoč v skrajni sili še najboljša, oziroma jo človek najbolj ceni.

Senator McNary je Leggeju na zaslišanju povedal, da je senat namenoma zavrgel slično točko, ko je razpravljal in sprejemal predlogo za odpomoč farmarjem in da je odlok tega odbora v direktnem konfliktu z zaključkom senata.

To je tudi najvažnejše vprašanje — način posojevanja. Obrestna mera, ki jo bankirji računajo farmarjem, znaša od šest do osem procentov. In predno morejo farmarji dobiti posojilo od Leggejevega odbora, ki računa le 3% odstotka obresti, se morajo najprvo zadolžili pri privatnih bankirjih do 60 procentov vrednosti svojega pridelka.

Progresivni senatorji bodo to vprašanje zopet zanesli pred senat, ko pride na dnevni red potrditev članov farm-relifnega odbora.

Mussolini zgradi največji štadion.

Rim, 27. sept. — Mussolini, ki še vedno smatra, da se Italija prerodi v nov "rimski imperij," je odredil gradnjo kolosalnega štadijona v Rimu. Nova stavba bo še enkrat večja kot je bil stari rimski kolizej, sploh največja te vrste na svetu.

Deco zapirajo v verske zavode

Chicago.—Ali smejo sodišča za mladino obsoditi dečka ali deklico v privatne verske zapore (takozvane poboljševalnice) brez formalne obravnave? To vprašanje je stopilo v ospredje te dni pred sodnikom Ellerjem v zadevi neke 16-letne deklice, katero je sodnica Mary M. Bartelme v zadnjem novembru enostavno poslala v katoliški zavod "Dobrega pastirja," da se tam poboljša. Zastopnik deklice zahteva, da se deklica izpusti, ker je bila krivično obsojena. Katoliški zavodi te vrste so polni otrok, ki tam garajo za "kazen."

Voditelji tiskarjev se upirajo napredku

Konservativni zaključki tiskarske unije. Organizacija je v kleščah reakcionarjev.

Seattle, Wash. — (F. P.) — Konvencija tipografične unije se je zaključila s "steamrollerjem", ki je ves čas zborovanja igral jako efektivno, Mašina Howardove administracije je bila dobro namazana in je gledala, da ni prodri noben predlog progresivne skupine delegatov.

Resolucija za združenje vseh tiskarskih unij v eno organizacijo je bila pridržana do zadnjega momenta. Odbor za resolucije jo je zavrgel in o nji poročal tik pred zaključkom, ko je bila delegacija že dovolj nestrpna, da odide čim prej domov.

Resolucijo je predlagal Max Hayes iz Clevelanda. Podpisana je bila po 20 delegatih. O nji se sploh ni vršila debata radi omenjene situacije.

Konvencija je tudi zavrgla resolucijo, ki se je indirektno izrekla za ustanovitev delavske stranke s tem, da je svetovala članstvu, naj zavrže obe stari stranki. Slično se je zgodilo z resolucijo za nezaupnico Williamu Greenu radi njegovega govora, ki ga je razposlal po Colliers radiopostaji.

Povišala je pa plače predsedniku C. P. Howardu in tajniku Woodruffu Randolphu od $5000 na $7500 na leto.

Država daje lep zgled podjetnikom.

Austin, Texas. — Demokratska državna administracija je pričela izvajati Coolidgevo filozofijo o ekonomiziranju. Zmanjšala je apropriacije za svojih pet bolnišnic. Rezultat tega je bil, da so uprave bolnišnic odslovile 20 uslužbencev in ostalim podaljšale delovnik iz devet na dvanajst ur na dan. To podaljšanje delovnika je kršitev zakona za zaščito delavk, ki določa, da delovnik ne sme presegati 9 ur na dan in 54 ur na teden.

Kemiki zahtevajo višjo plačo.

New York. — Mestni kemiki so pričeli mobilizirati javno mnenje v prid svoji zahtevi za povišanje mezd. Organizirani so v Association of Municipal Chemists. Njihova povprečna plača znaša $2600 dolarjev na leto. Kljub temu pa 58 odstotkov kemikov prejema manj kot toliko. Kolikega pomena so kemiki za mesto, je razvidno iz dejstva, da je lansko leto mesto prihranilo $200,000 na kurivu, ki so ga ti strokovnjaki zavrgli radi slabe kakovosti.

Kapitalist Mitten želi razširiti svoje kraljestvo.

Seattle, Wash. — Predsednik unije cestnih železničarjev W. D. Mahon je informiral konvencijo te organizacije, da želi kapitalist Mitten iz Philadelphije prevzeti cestno železnico v New Orleansu. Mitten je mojster v blufanju delavstva s kompanijskimi unijami. Z Mahonom sta velika prijatelja.

IZPOVED KONSERVATIVNEGA VODITELJA

Hooverjeva administracija je z dušo in telesom kapitalistična, pravi konservativni predsednik cestnih železničarjev.

Seattle, Wash. — (F. P.)—W. D. Mahon, predsednik unije cestnih železničarjev, je v svojem govoru o Hooverjevi administraciji presenetil svoje najožje prijatelje. Govoril je na konvenciji svoje organizacije.

Ker je Mahon poznan kot eden najkonservativnejših delavskih voditeljev v Ameriki, so delegatje strmeča poslušali njegov govor, ki se lahko smatra za Mahonovo politično izpoved. Verjeti niso mogli, ali je to stari, konservativni Mahon ali kak rdečkar. Pred delegati je izrazil svoje misli o Hooverjevi administraciji, s katero je imel več opravka zadnje čase v zadevi stavke v New Orleansu.

"Vsi, ki si domišljate, da je sedanja administracija naklonjena delavstvu, si izbijte to misel iz glave," je rekel Mahon. "V svojem mnogoletnem službovanju sem se sestal že z mnogimi governerji, župani, justičnimi tajniki in predsedniki Združenih držav.

"V svojem življenju pa še nisem srečal bolj hladnokrvnega bitja kot je justični tajnik Mitchell." (Mahon ga je obiskal radi stavkolomnih aktivnosti zvezne vlade v neworleanski stavki.)

"Pričel je argumentirati v prid neworleanski cestnoželezniški družbi. Povedal sem mu, da se v dobi moje 40 letne aktivnosti še nikdar ni zgodilo, da bi zvezna vlada poslala svoje maršale (zvezno policijo) na obratovanje cestnih kar kot se to godi v New Orleansu.

"Velika Hooverjeva administracija, za katero ste agitirali tako vneto z mislijo, da bo ena najboljših administracij, se je izkazala drugače. Mogoče bi bilo prav dobro, ako bi bili na krmilu demokratje . . .

"Govorim s stališča, da vam pokažem sedanji položaj in potrebo, da spoznamo industrijsko situacijo in se dvignemo politično proti strankam, ki nas vodijo. In ne samo cestni železničarji, marveč vse ameriško delavstvo. Mi se moramo zbuditi, mi moramo razviti izobraževalne sile v naši uniji.

"Pred nami je situacija, v kateri mečejo na cesto tisoče delavcev; pred nami je politična situacija, kateri ne posvečamo nobene pažnje. Nahaja se v rokah velikih korporacij in ljudi, ki jih nastavijo v kabinet, senat in v nižjo zbornico kongresa. Mi moramo uničiti sodnijske prepovedi in vreči s trona tiste, ki jih dajajo."

Konvencija cestnih železničarjev je sprejela zahtevo, da morajo biti vsi zvezni sodniki izvoljeni. Sedaj jih nastavi predsednik, senat pa potrdi. Glede poltične akcije ni konvencija sklenila drugega kot to, da mora biti "nestrankarska" akcija še bolj nestrankarska, kar koncem konca nič ne pomeni.

191 ubitih v N. Y. industrijah.

Albany, N. Y. — 191 delavcev je bilo ubitih v industrijah v državi New Yorku v mesecu avgustu. Največ nesreč se je pripetilo v gradbeni industriji. Najbolj strašna sta bila padca dveh delavcev; eden je padel iz visočine 48 nadstropij, drugi pa iz 44. nadstropja. Zgubila sta ravnotežje in padla v silno globočino.

Morgan sipije posojila v Evropi.

Dresden, Nemčija, 27. sept.— J. P. Morganova korporacija je posodila Saksoniji 20 milijonov dolarjev za gradnjo raznih javnih naprav.

Milijarde za nove tovarne v Rusiji

Moskva, 27. sept. — Emanuel Jonovič Kviring, član državne načrtne komisije, naznanja, da sovjetska vlada potrebuje v letu, ki se prične s 1. oktobrom, trinajst milijard rubljev (šest in pol milijarde dolarjev) za gradnjo novih tovaren, elektraren, industrijskih kmetij, šol, stanovanjskih hiš in drugih poslopij. Vlada namerava postaviti 23 podjetij, od katerih bo vsako stalo več kot 50 milijonov rubljev. Kviring pravi, da so sovjeti v gotovih investicijah in industrijah že dosegli ameriško stopnjo.

Mehiški kongres odobril delavske zakone

Osnova bo sprejeta brez večjih sprememb.

Mexico City, 27. sept. — Novi delavski kodeks predsednika Portesa Gila, ki izpremeni odnošaje med delavci in delodajalci v Mehiki, je bil včeraj sprejet pri prvem čitanju v nižji mehiški zbornici z 79 glasovi proti trem. Glasovanje je pokazalo, da bo zakonska osnova sprejeta brez kakih večjih sprememb kljub soglasni oposiciji lastnikov industrij. Vsi mehiški industrijski baroni, domači in ameriški, so proti novim zakonom.

Nov delavski zakonik določa med drugim, da morajo lastniki industrij zgraditi stanovanja za delavce, vsak delavec mora biti obveščen tri mesece pred odslovitvijo, ponočno delo za žene in mladoletne je prepovedano, pet odstotkov delavske mezde se odračuna v sklad socialnega zavarovanja, skupni odbori iz delavcev in zastopnikov lastnikov imajo posvetovalni glas v tovarnah in vsi spori med delavci in delodajalci se imajo rešiti pred posebnim sodiščem. Delavci ne smejo v nobenem slučaju zastavkati, niti delodajalci izpreti delavcev, dokler najvišja inštanca omenjenega sodišča ni izrekla svojo razsodbo.

Pleteninarji nadaljujejo agitacijo.

Nazareth, Pa. — Unija pleteninarjev se ne ozira na grožnje mestne vlade, da bo zabranila vsako agitacijo — tudi s silo ako bo treba — v prid organiziranju delavcev. Te dni se je v rokah pleteninarskih delavcev zopet znašel "Nazareth Hosiery Worker", ki ga urejuje Louis Budenz.

Pred nekaj tedni so mestne oblasti prepovedale razdajanje tega lista, češ, da je navaden plakat. V resnici izhaja periodično na štirih straneh. Večina gradiva se nanaša na zagotovilo "Easton Daily Expressa", da bo "Nazareth protektiral industrijo pred delavskimi agitatorji. — Noben pouličnі shod ne bo dovoljen in mestna postava proti cirkularjem postane strožja."

Škandal na Japonskem.

Tokio, 27. sept. — Največji politični škandal po mnogih letih je zazibal Japonsko včeraj, ko je bil Heikiči Ogava, bivši železniški minister, aretiran in obtožen korupcije. Listi poročajo, da je Ogava za časa svoje ministrske službe v zadnjem Tanakovem kabinetu prejel do milijon dolarjev podkupnine od železniških interesov.

Nova mlekarska zadruga v Alberti.

Calgary, Alta., Kanada. — Nova mlekarska zadruga, ki je nastala potom združitve manjših zadrug, je pričela funkcijonirati pretekli teden. Zgrajena je bila moderna mlekarna. Prvi dan je razpečala 6000 kvortov mleka. Za njo stoje unije in številni zadrugarji.

MacDonald odpotoval v Združene države

Pred odhodom je objavil apel na vse narode za mir. Delavsko gibanje je nositelj nove dobe. Delavski premijer pravi, da gre na "potovanje raziskovanja."

London, 27. sept. — Premier Ramsay MacDonald je nocoj odpotoval s svojo hčerjo Ishbel v Združene države na svojo misijo svetovnega miru. Odpeljal se je z vlakom v Southampton, kjer se jutri ajutraj ob sedmih ukrca na parnik Berengarijo.

Pred svojim odhodom je MacDonald objavil v "Daily Heraldu," glasilu delavske stranke, sledečo poslanico:

"Žal mi je, ker odhajam baš pred otvoritvijo letne konference delavske stranke v Angliji, kajti rad bi se udeležil važnega posla, ki je na dnevnem redu. Toda ne morem si pomagati.

Grem na potovanje raziskovanja (eksploracije). Največji prispevek, ki ga more dati sedanja generacija zgodovini, je ustanovitev stalnega miru med narodi in pridobitev narodov za občutek varnosti v političnih pogodbah izvajanih s pravosodnimi sredstvi.

Združene države in mi, ki imamo iste namene, moramo te namene proklamirati z združenimi glasovi. Dobri in iskreni odnošaji med nama dvema lahko izboljšajo izglede za mir in podarijo svetu energično vero v mir namesto obotavljanja in skepticizma.

Grem, da vidim, kaj se da storiti s pomočjo mojih tovarišev v delavskem gibanju in vseh vplivov v prilog miru. Vpričo te pomoči — kdo naj reče, da je uspeh nemogoč?"

Profesionalni patriot zajadral v zapor

Dobil je šest let ječe radi tatvine okrajnega denarja.

Denver, Colo. — (F. P.) — Harry Dunn, profesionalen patriot in uradnik državne organizacije Ameriške legije, je bil poslan v zapor za šest let. Spoznan je bil krivim, da je poneveril gotovo vsoto denarja, ki so mu ga izročile okrajne oblasti v svrho uprave.

Z eno roko je kradel denar, z drugo je pa udrihal po "rdečkarjih." Pred par leti je odkril "boljševiško zaroto" v tehniški šoli YMCA. Na uho mu je prišlo, da je neki instruktor govoril z nekim učencem v ruskem jeziku, kar je bilo "patriotičnemu" Dunnu zadosten dokaz, da je vlada v "nevarnosti."

Ko so se razkadili oblaki senzacionalne obtožbe, o kateri je denversko časopisje mastno poročalo, se je pronašlo, da je bil obtoženi instruktor celo odlikovan za svoje "hrabrosti" proti boljševikom tekom revolucije!

Pred časom so pa prišli Dunnu na sled, da je nekaj radikalnega narobe z njegovo upravo njemu poverjenega denarja. Bil je aretiran, obtožen poneverbe in spoznan krivim. Patriotizem marsikateremu kruku služi v sebične in nepoštene namene. Je skrivalnica vsem goljufom in tatovom.

Čikaška del. federacija ustanovi šolo.

Chicago. — Čikaška delavska federacija in odbor za izobrazbo odraslih bo otvorila prihodnji teden več večernih učnih tečajev. Poučevala bo ekonomijo, mednarodne afere in politični ustroj države. Predsednik federacije John Fitzpatrick se je prvi prigiasil za šolo. Njegovemu zgledu je sledilo že več čikaških delavskih voditeljev in predsednik čikaškega šolskega odbora.

Senat izvedel o kanadskem načrtu

Senator Dill je informiral senat, da Kanada namerava podržaviti radio. Napadel je advokatsko zbornico.

Washington. — (F. P.)—Avtor zakona za regulacijo ameriških radiopostaj, senator Dill iz države Washington, je dal zanesti v senatni zapisnik gotov članek o priporočilu kanadske komisije za podržavljenje radiopostaj.

Pri tej priliki je vzel za tarčo zvezno radiokomisijo in ameriško advokatsko zbornico. "Zaenkrat še ne mislim priporočati podržavljenja in vladnega obratovanja naših radiopostaj," je dejal Dill. "Kljub temu pa mislim, da bo javno mnenje prisililo kongres na podržavljenje te industrije, ako radiokomisija ne spremeni svoje sedanje taktike napram trustu radiopostaj in napram ljudstvu."

Senatu je tudi povedal, na kak način je radiokomisija poklonila 40 najboljših koncesij ameriškemu trustu radiopostaj (Radio Corporation of America).

Te koncesije imajo komercialno vrednost v znesku 25 milijonov dolarjev, ki jih je trust že inkorporiral v svojo stomilijondolarsko strukturo glavnice. Radi liberalnosti komisije napram trustovcem imajo velike postaje proste roke, male se pa borijo za svojo eksistenco, ki postaja vedno šibja.

Dill je napadel tudi ameriško advokatsko zbornico radi zaprek, ki jih dela proti uspešni regulaciji radiopostaj. Pri tem vprašanju se je Dillu pridružil tudi senator Johnson iz Californije.

Kanadska komisija je preiskala ameriški, angleški in nemški sistem obratovanja radiopostaj. Ameriškega je enostavno zavrgla. Iz ostalih dveh je pa pobrala najboljše točke in na podlagi teh je izdelala program za podržavljenje kanadskih radiopostaj.

Boj proti indžunkšnom.

Albany, N. Y.—Odprava sodnijskih prepovedi je glavna zahteva Newyorške delavske federacije, s katero bo pritiskala na legislaturo, ko se snide k zasedanju meseca januarja. Poleg te zahteve ima legislativni program federacije še deset točk, ki vsebujejo važna delavska in socialna vprašanja.

Kapital se združuje tudi v Nemčiji.

Berlin, 27. sept. — Največja bankarska kombinacija v Nemčiji je bila dosežena ta teden, ko sta se združili Deutsche Bank in Disconto Gesellschaft. Glavnica obeh bank znaša 285 milijonov mark.

Brazilija proslavi Edisona.

New York. — Kakor poročajo iz Rio de Janeira, bo Brazilija prihodnji mesec, ko pride 50-letnica električne svetilke, priredila splošno proslavo v čast Thomasu A. Edisonu, iznajditelju svetilke. Program slavnosti uključuje slovesno razsvetljenje mest in točke na radiu.

Delavec ubil ženo in njenega fanta.

Galesburg, Ill. — Al Hawkinson, 52-letni težak, je v četrtek ustrelil svojo 42-letno ženo Mary in njenega 22-letnega ljubimca George Martina, ko ju je našel v svoji spalnici. Kasneje se je sam javil policiji rekoč, da je imel "vso pravico" ubiti dvojico.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

188

Datum v oklepaju, na primer (Aug. 31-1929), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Čikaški spektakel

Čikaška mestna blagajna je prazna. Denarja ni. Mesto je bankrotirano, ker še ni iztirjalo letošnjega davka na nepremičnine. V okrajni blagajni je tudi pajčevina in okrajna uprava nima denarja za plače 4000 naš meščencev. Vzrok je isti: v veliko skrinjo še ni prišlo niti centa v davkih. Davčni aparat je letos polomljen zaradi procedure nove ocenitve, ki se po stari navadi vleče kot trakulja. Mesto in okraj si morata sproti izposojevati od bankirjev za kritje tekočih stroškov. Dobe se čikaški bankirji, ki zaupajo mestu . . .

Mesto niti okraj nimata menda drugih dohodkov, razen davščine. Razni davki morajo pokriti vse izdatke, ki znašajo milijone dolarjev letno.

To je ena slika.

Chicago je dom Samuela Insulla, največjega javnopravnega magnata v Združenih državah. V Chicagu in okoliškem distriktu ima štiri korporacije, ki proizvajajo in prodajajo plin in električni tok. Ogromen je dohodek, ki ga dajeta ti dve prepotrebni komoditeti — in ogromen je dobiček. Plin in elektrika sta Insullov monopol v Chicagu in severnem Illinoisu; tu nima nobenega konkurenta. Zato pa so tudi fiksne cene. Sicer eksistira neka državna komisija, ki zaradi lepšega regulira cene, toda ta "regulacija" gre za tem, da niso cene prenizke — ne previsoke.

Skratka, Insullove plinarske in elektrarnarske družbe v severnem Illinoisu bodo letos razdelile med svoje delničarje 160 milijonov dolarjev "bonusa." To je pa druga slika.

Čikaško mesto nima denarja, ker ima tako izvrstno upravo, da prepušča vse javne naprave, ki imajo služiti ljudstvu — plinarne, elektrarne, ulične železnice itd. — privatnim kapitalistom, da si lahko grabijo ogromne dobičke; glavni viri dohodkov, ki prinašajo stotine milijonov, so v privatnih rokah. Mesto pa nima niti toliko, da bi plačalo svoje nameščence. Čakati mora na davke. Mestna blagajna je bankrotna, Insullove družbe si pa dele 160 milijonov dolarjev dobička. Lep spektakel!

Otroci — kriminalci

V New Jerseyju so se pred kratkim stepli otroci in eden deček je dobil tako hud udarec po glavi, da je kasneje umrl. Slavna mašina newjerseyjske justice se je takoj spustila v tek in prijela dvoje otrok. Dva dečka — eden je star štiri leta in drugi šest let — sta bila obtožena uboja.

Sodnik, ki je imel zaslišati deco, je bil vendar toliko pameten — najbrž ima sam otroke — da je zavrgel obtožnico in poslal otroka z očetom vred domov. Kar še manjka v New Jerseyju, je otroško sodišče za otroške "kriminalce". Šestletnega otroka naj bi sodil šestletni sodnik, in če bi bilo dete obsojeno v smrt na električnem stolu, naj bi obsodbo izvršili šestletni otroci. Otročja justica bi bila s tem perfektno zaokrožena!

Mr. Doran, visoki komisar prohibicije v Washingtonu, se nekaj zgraža zaradi "nedoslednosti" nekaterih delodajalcev, ki zahtevajo, da se njihovi delavci pokore prohibiční postavi, njih samih pa prohibicija ne sme ovirati pri srebanju iz kozarčkov. Ti delodajalci zahtevajo, da je delavec vedno trezen, doma in pri delu, oni pa imajo vso pravico, da so pijani kot sod, kadarkoli se jim zljubi.

Če se Doran res zgraža, tedaj on sam res ne pije. Kljub temu je velik tepec. Delodajalec mora nekaj delati. Ker drugega dela ne zna in noče, naj pije. Saj si veliki delodajalci lastijo še druge pravice, na primer ubijati delavce. Najnovejši zgled je Gastonia, kjer so vsi pijani. Pameten delavec zmerno uživa zdravo pijačo in je vedno trezen. Takih je treba Ameriki!

V Celju so zgradili pravoslavno cerkev in slovenski liberalni krogi se ponašajo s tem. To so oni "napredni" krogi, ki so včasi preklinjali "farje", na Telovo so pa trebuhali s svečo v roki v procesiji. Klerikalizem jim je velik hudič, dopuščajo pa veronauk v šoli, celo zahtevajo ga. Tupatam se podira kaka stara cerkvica, pa jo je treba popraviti zaradi — zgodovinske romantike. Taka je narodnjaška kultura.

Glasovi iz naselbin

Obisk v Detroitu.

West Park, O.—Delavski dan (Labor Day) sem si izbral, da posetim slovensko naselbino Detroit oziroma moje stare znance in prijatelje. Prišedši v Detroit sem se najprvo podal v predmestje takozvani Fordson, katerega pa so zadnje čase prekrstili v Dearborn in kateri leži na zapadni strani mesta. Tam ima tudi avtomobilski kralj Ford svoje velike tovarne. V tem Fordsonovem predmestju živi precejšnjo število Slovencev, ki pa niso tako kompaktno naseljeni kot smo na primer v West Parku, Newburghu, Collinwoodu in pa drugih predmestjih clevelandske metropole. Ako dobiš par slovenskih družin skupaj, je že veliko; skoravno niso tako tesno naseljeni kot smo mi tukaj, imajo vseeno tesne stike med seboj in se prav pogosto snidejo skupaj. V dokaz mi je bil obisk nekega mojega starega znanca, ko sva se sešla pri mojem prijatelju A. Čohu. Dotični živi na vzhodni strani mesta, več milj razdalje.

Kot sem že zgoraj omenil, je bil moj glavni namen poseta, da obiščem moje prijatelje, kateri smo za časa njih bivanja v naši naselbini imeli vedno skupne in prijateljske stike. Eden teh kolegov je bil A. Čoha, s katerim se nisva videla že dolgo dobo, mislim, da približno pet let. Prva moja postaja je bila pri njem v Fordsonu. Dobil sem ga, ko je ravno mrcvaril stare kosti Fordove lize. Ko me opazi, me začudeno vpraša, kaj me je prineslo. "Ne prineslo, pripeljal sem se s 'ženekugom' in 'štritkaro'," mu odgovorim. "Dobrodošel, in sem vesel, da te še enkrat vidim, roke pa ti ne dam, ker je preveč umazana," mi pravi. "Je že dobro," mu odgovorim, "le sam jo imej." Še par smešnih izrazov, nakar pokliče svojo soprogo, ter mi jo predstavi: "Fannie, that's my best friend from Cleveland." Prav prijazno me je sprejela in je bila vesela, da me spozna. Nato smo se podali v hišo, in smo se spustili v razne razgovore iz prejšnjih časov, ko sva še skupaj koledvala po clevelandskih trotoarjih. Med pogovorom se nama je pridružil še rojak John Kraševec iz vzhodne strani mesta, H. P., kot sem že v začetku omenil.

Pregovor pravi, da po sedmih letih vse na okrog pride. In tak slučaj se je tudi zgodil, da sva se po raznih razgovorih spoznala z rojakom Kraševcem še izza pete redne konvencije SNPJ, na kateri sva bila kot delegata. Tudi z njim sem se marsikaj pogovarjal o prejšnjih časih. On je imel dosti več povedati, ker je tudi več izkusil kot jaz. Udeležil se je bil svetovne vojne. Šel je na obisk v staro domovino v času, ko je izbruhnila vojna furija. Omeniti moram, da so bili naši pogovori konstruktivni; za to je skrbela mrs. Čoha s tem, da je položila na mizo čudodelno stvar, ki je nenavadno vplivala na naše govorilne organe.

Po končanem domačem pogovoru smo se podali na veselico socialističnega kluba, ki se je vršila na vzhodni strani mesta. Med potjo smo obiskali Novakovo družino, kjer je bila vzgojena mrs. Čoha. Po enourni vožnji smo dospeli na prostor, kjer se je vršila zabava. Udeležba je bila precejšnja vzlic dejstvu, da so bili Detroitčani prejšnjega dne v Clevelandu na prireditvi Mladinskih društev SNPJ. Udeleženci so bili dobro razpoloženi in veseli, kar je še name vplivalo in napravilo dober vtis. Zapeli so par domačih slovenskih pesmi in so še mojo malenkost poklicali na pomoč. Dobro vem, da sem jim z mojim glasom vse pokvaril, pa naj mi oproste. Drugič naj bodo bolj oprezni, koga vzamejo v tovarišijo.

Med udeleženci sem opazil več mojih znancev in prijateljev iz Clevelanda, kateri so se že pred več leti naselili v Detroitu. Tudi z drugimi detroitskimi rojaki (br. Šemrov, Vitez, Petrič in drugi) sem imel priliko se seznaniti. Ko se je dan začel poslavljati, smo se morali tudi mi. Naš šofer nam je dal ukaz, da je vse v redu in da je pripravljen na odhod proti domu.

Po daljši vožnji (jaz sploh nisem vedel kod se vozim) se zopet ustavimo pred stanovanjem rojaka Janežiča. Ker je moj prijatelj Č. znan ž njim, nas je povabil, da vstopimo. Pogovarjali smo se o različnih stvareh, ki se tičejo vsakdanjega življenja. Priznati moram, da sta mr. in mrs. Janežič jako uljudna in postrežljiva, zakar jima izrekam najlepšo hvalo. Bližala se je že polnočna ura, in ker je bil moj namen odriniti še tisto noč proti Clevelandu, sem naprosil prijatelja, naj me potegne v mesto. Pripravljen je bil takoj, ali iment, njegova lizi se je v tistem času, ko smo se mi zabavali notri, hudo prehladila. Odpovedale so ji vse štiri in je začela hudo kašljati. Sposobna ni bila več za nobeno pot, in drugega ni kazalo, kot da se izvrši na nji mala operacija. Ker je bila pozna ura, mi ni kazalo drugega kot da spremenim moj načrt ter odložim odhod na drugi dan. Moj sopotnik in br. Kraševec se je poslovil od nas in nam želel lahko noč. Midva s šoferjem pa sva spravila pod streho bolne lizike, nekaj časa sva še kramljala, potem pa nama je spanec odvzel besede.

Ko sem se zjutraj prebudil, sem opazil korakanje fantov na delo: eni na desno, drugi na levo. V istem času se tudi prebudi moj šofer, ki je bil naslonjen med sedeži, in čigar glava je visela na zavorah. Mislil sem si sam pri sebi: fant, nocoj si pa imel pernato blazino.

Prvo delo šoferja je bilo, da je še enkrat temeljito preiskal stanje bolne lizike. Po dolgi preiskavi in ogledovanju je konstatiral, da je še nekaj upanja, in da še ni prišla zadnja ura. Brž se odpravimo na gazolinsko postajo, vzamemo nekoliko gazolina in gumasti obliž ter se podamo zopet k bolnici ter jo prav dobro namažemo in obvežemo. Ko je bila cela stvar izgotovljena in operacija izvršena, je začela ta revca kar od veselja poskakovati. V upanju, da sva izvršila zopet samaritansko delo in da je naša lizika zopet v redu, se vrnemo k mr. Janežiču, kjer so ravno vstajali. Povedali smo jim našo zgodbo, v istem pa nam je mrs. Janežič servirala čašico gorke kave. Razgovarjali smo se potem nadalje še o drugih stvareh, in pri tem so nam urce hitro potekale. Ker je bil moj zadnji čas za odhod, sem se poslovil od mr. in mrs. Janežiča ter naprosil mojega šoferja za uslugo, da me pelje na postajo, kar je v resnici tudi storil.

Prišedši na postajo sem se še enkrat prav po prijateljsko poslovil. Želeli smo s vsi vse najboljše in da se še snidemo. Jaz sem stopil na moj "limited" ter oddirjal proti West Parku. Kakšno pot je pa imel on proti zapadni strani s svojo napol okrevano liziko, mi dosedaj še ni znano. Srečno sem dospel na moj cilj in upam, da ni imel tudi on kakih zlih neprilik.

Končno se zahvaljujem vsem mojim prijateljem in znancem, s katerimi sem se sešel za časa mojega bivanja v Detroitu. Posebna hvala mojemu prijatelju A. Čohu in njegovi soprogi, ki sta mi šla tako lepo na roko ter mi postregla v vseh ozirih.

John Križmančič.

Nov zakon o ustrojstvu vojske i mornarice.

Nj. V. Kralj potpisao je 6. septembra ove godine novi Zakon o Ustrojstvu Vojske i Mornarice, koji sadrži ove nove glavne odredbe:

1) Rokovi službe u kadru ostali su isti kod vojske i mornarice. Kod vazduhoplovstva rok se povećava na dve godine, ali kod toga roka vojske predvidja se i skraćeni rok od jedne godine za one, koji u toku službe u kadru od 12 meseci pokazu spremu, sposobnosti i ispune uslove za zvanje diplomiranog pilota (hidropilota), odnosno aeroplanskog mehaničara I. klase.

Ovim zakonom je predvidjeno da i djaci regruti mogu stupiti po dozvoli roditelja na odsluženje roka po navršetku 18 godine starosti, ako imaju uslova za služenje djačkog roka.

2) Od službe u kadru oslobodjavaju se svi regruti naši državljeni, koji se radi zarade bave, ili stalno ili privremeno žive van Otadzbine, ili su tamo prirodjeni, no pod uslovom, ako do svoje navršene 25 godine starosti regulisu svoju vojnu obavezu kod naših vojnih ili civilnih predstavnika u dotičnim zemljama. Ovo vazi kako za regrute koji se nalaze u Prekomorskim Zemljama, tako i za one koji se nalaze u Evropi, sem onih u našem neposrednom susedstvu.

Pored ovoga, oni koji žele, mogu dolaziti iz inostranstva svake trece godine u Otadzbinu i baviti se do tri mesece pa ako se posle toga roka ne vrate, a nisu stariji od 32, služice pun ili skračeni rok koji im po Zakonu pripada. Svi od ovih regruta, koji svoju vojnu obavezu na regulisudo navršene 25 godine starosti, smatrace se kao vojni begunci i imaju služiti trogodišnji rok, a oni pak od njih, koji dobrovoljno stupe na službu u vojsku koje strane države, gube naše državljanstvo.

Najzad svima onima, koji su se vratili u Otadzbinu pre obnarodovanja ovog Zakona i koji se sada nalaze na odsluženju trogodišnjeg roka u kadru, zamenice se trogodišnji rok sa rokom, koji im po Zakonu pripada, a ako su stariji od 32 godine, otpustice se iz kadra.

Dr. Djuro Kolombatović,
Generalni Konsul, Chicago, Ill.

Otvoritev šole.

Barberton, O.—V tukajšnji Central High School se z dnem 1. oktobra otvori večerna šola. Poučevalo se bo o državljanstvu in o drugem, ako se bo priglasilo zadostno število oseb. Pričetek šole je ob 7. zvečer vsak pondeljek in četrtek. Šolnina stane $3 za 24 obiskov v 12 tednih.

Pikniki in druge zabave na prostem so prenehale, bližajo se dolgi večeri, zato je pa dramsko društvo "Slovenija" sklenilo prirediti zanimivo igro "Sin" dne 13. oktobra zvečer. Igralci so že pridno na delu in se pripravljajo, da nam bodo na omenjeni večer nudili obilo duševnega užitka. Rojake opozarjam, da se prireditve udeleže v velikem številu.— **Frank Likovich.**

Domač drobiž

— Operni tenorist Banovec bo na doslej objavljenih koncertih pel sam, ker je njegova spremljevalka Zora Ropasova glasovno zbolela vsled spremembe klime.

— Edwin Kerže, sin znanega pisatelja in pesnika Fr. Keržeta v Clevelandu, odpotuje v kratkem v Zagreb, kjer bo študiral glasbo.

— V Clevelandu se vrši razstava slovenskih trgovcev. V obema dvoranama Slov. narodnega doma je najmanj 50 stojnic razstavljenih predmetov. Razstava traja sedem dni in se zaključi 1. oktobra.

— Slovenski farmar John Očko v Cadillacu, Mich., je dobil 15 nagrad na ondotni farmski razstavi.

— V Chisholmu, Minn., je bil težko povožen od avta 10-letni Frank Petrič.

— Martin Pečarič v Elyju, Minn., se je na lovu obstrelil na nogi. V istem mestu se je ponesrečil A. Mikolič v rudniku. Strlo mu je nogo.

— V Priceju, Utah, je bil te dni v premogovniku ubit Mike Dekleva, star 50 let, doma iz Istre. Zapušča ženo in pet otrok.

— V Walsenburgu, Colo., je umrl Valentin Zupančič. Zapušča ženo in več otrok.

Mrtvec, ki jeclja.— V neki vasi blizu Lenjingrada je nenadoma izginil ruski sodnik Dimitrij Petrovič. Ker je bil ugleden človek so oblasti razpisale nagrado za onega, ki najde Petrovičevo truplo. V tem oglasu se je nahajal tudi opis pogrešanega sodnika: Visok.... črni lasje....poseben znak: jeclja.... — Dasi so iskali, doslej še niso našli trupla, ki bi jecljalo. — To notico prinaša ljubljanski "Slovenec" z velikim veseljem. Vsaj nekaj, s čimer se lahko Rusiji zasmejejo, pa še to so pobrali iz kakih nemških "veleuglednih" časopisov....

Res pa je, da pobožni "Slovenec" prečesto — jeclja, zlasti, kadar laže o socijalistih.

Kozaka zagovarjata Mellonova odvetnika

Brutalni umor Barkoskija razgaljen pred sodiščem. Porota izbrana. Morilce zagovarjata dva spretna odvetnika.

Pittsburgh. — (F.P.) — Prvi dan obravnave proti morilcem Johna Barkoskija—poljske narodnosti—ki se je pričela pretekli torek, je potekel z izbiranjem porote. Na zatožni klopi so sedeli bledih lic W. J. Lyster, Harold Watts in Frank Slapiak, privatni gangeži Pittsburgh Coal kompanije, ki je v pesteh Mellonove družine.

Obtožence zagovarjata dva najspretnejša zagovornika zapadne Pennsylvanije, ki ju je neoficielno najela Pittsburgh Coal kompanija. Prvi je G. B. Pritchard, drugi pa Edward G. Coll. Coll je poznan kot pravdni zastopnik Mellonove republikanske mašine.

Pri izbiranju porote sta pokazala vso spretnost in preprečila, da niso navadni delavci prišli med porotnike.

Ko je bilo izbiranje porote končano, je bil poklican zdravnik Patterson, ki je bil delno navzoč pri umoru Barkoskija. Kot kompanijski zdravnik je bil on poklican na urad Pittsburgh Coal policije, da nudi zdravniško pomoč napol mrtvemu rudarju.

Pred sodiščem je pričal, da je ležal Barkoski v nezavesti, ko je on prišel v urad. Okrog njega so stali obtoženci. Lyster je na svoj način pozval Barkoskija, naj vstane. Ker tega seveda ni mogel storiti, ga je pričel suvati v rebra in udrihati po njem z bikovko. Prenehal je s svojim brutalnim delom, ko ga je zdravnik opozoril na Barkoskijevo stanje.

Zdravnik Hembold, ki je vodil mrliško ogledno preiskavo, je pričal, da je imel Barkoski 12 ran na glavi, ki so merile od enega do poldrugega palca dolžine vsaka. Imel je zlomljena rebra, nos, naprsno okostje in ves život je bil plav od udarcev.

Na sodniji je bila tudi žena pokojnika s svojimi petimi otroci. Ker so kozaki napadli Barkoskija v njegovem stanovanju, bo nastopila kot državna priča tudi mrs. Barkoski, ki je skušala preprečiti napad., Podivjani kozaki se na njene prošnje niso prav nič zmenili in so odvedli svojo pretepeno žrtev na urad, kjer so ga ubili.

Obravnava nudi nadvse tragično sliko, ki je za Pennsylvanijo še posebnó značilna. Tragično radi nečloveške brutalnosti privatne policije, ki je šla v tem slučaju preko meje. To ni bil prvi umor Mellonove privatne policije. Predstavlja le višek terorizma in brutalnosti, v kateri se opajajo nečloveški gangeži in barbarji, ki širijo strahovlado po rudarskih kempah in jeklarskih mestih države Pennsylvanije na povelje svojih gospodarjev.

Cela drama je skoraj tragikomična, ako človek gleda na njo vsestransko. Barkoski je bil v službi Pittsburgh Coal kompanije in Lyster, Watt in Slapikas so bili v njeni službi. Mellonova kompanija je najela dva najboljša advokata, da morilce zagovarjata. Državni prosekutor in sodnik sta pod kontrolo Mellonove politične mašine.

Ta slika, ki se odigrava na tukajšnjem sodišču, je polna kontradikcij in je tragična kot je bilo tragičnih še malo slučajev v zgodovini sodnih procesov. Pokazuje barbarsko anarhijo v luči najostudnejše slike Mellonove vladavine, ki jo tolerira delovno ljudstvo z veliko brezbrižnostjo. Masa, kdaj se boš za stalno prebudila iz svojega spanja?

Avtomobilska hitrost l. 1892. Zaradi primerjave z današnjo: V katalogu stare avtomobilske Panhard čitamo to-le navodilo: Hitrost. Vozovi imajo tri hitrosti: majhno, srednjo in veliko. Velika se običajno določa na 17 km na uro. Na ravnini lahko voziš tudi hitreje, a nikar več kot 20 km. Ta visoka brzina zahteva silne previdnosti in nikakor ni preveč priporočljiva.

Norman Thomas o kontroli porodov

Norman Thomas, socialistični kandidat v zadnjih predsedniških volitvah, je ta mesec objavil v reviji "Birth Control Review" članek, ki tu prinašamo prevedenega v celoti.

Kakor vsaka druga dobra stvar tako tudi kontrola porodov trpi na pretiranosti. Prerana hvala včasi izzove pretirano reakcijo. Na primer, marsikateri radikalec, ki ne nasprotuje kontroli porodov kot taki, je vznemirjen, kadar se kontrola porodov priporoča kot nekako vsestransko zdravilo zoper brezposelnost, gnečo v bednih stanovanjih in celo zoper revščino. Človek mora skrbeti, da se nauči upravljati čudovit stroj, ki ga je iznašel z lastno prebrisanostjo; če to stori, upoštevajoč ves svet kot enoto, se mu ni treba bati revščine vsled množečega se prebivalstva. Naše socialno gledanje je stupidno, potratno in krivično, a edina tolažba je, da bo vse dobro, če se vsi revolutijo kontrole porodov.

Na temelju najnovejših številk, ki sem jih videl, ni kvantitativne potrebe za kontrolo porodov ali posebno kampanjo v to svrho v severni ali zapadni Evropi ali v Združenih državah. Kakor je dognal dr. Robert R. Kuczynski (avtor knjige "The Balance of Births and Deaths", New York), da bodo sedanji narodi severne in zapadne Evrope polagoma izumrli, če ostane umrljivost in rodovitnost teh narodov na sedanji stopnji; on je odkril, da ženske ne rode dovolj hčera, da bi nadomestile svoje kot roditeljice. Ženski spol zelo umira v rodnih letih. Sedanje naraščanje prebivalstva je v kontrastu z današnjo tehniško sposobnostjo proizvajanju živil in odkrivanju relativno novih in še neporabnih izvorov življenjskih sil nikakor ne upravičuje malthuzianskega pesimizma glede bodočnosti, izvzemši, če se je bojiš, da bi prehitel človeka v kontroli sveta njegov največji sovražnik — žuželke.

Na drugi strani pa seveda ni nobenega jamstva, da bi natura sama reševala vprašanje prebivalstva brez naše brige. Pritisk prebivalstva na zaloge živil lahko izzove zelo resen problem. Nekatere dežele imajo že danes preveč prebivalcev in problem prehrane je pereč. Lahko smo tudi alarmirani glede kvalitativne strani vprašanja: definitivno inferorni (slabi) rodovi se zelo množe, zlasti na vrhu vine slabičev na umu. Moderne metode kontrole porodov vsekakor niso sigurna panacea za ta današnja in bodoča zla; so pa metode, ki nam dajejo upanje, da bo družba laglje reševala take in enake probleme, kakor pa moži in žene še nadalje se učili, naj sprejemajo otroke z isto resignacijo kot sprejemajo nesreče vreme.

Sedanji status našega znanja o kontraceptivnih metodah je hinavska forma razredne privilegija. Bogati ljudje dobe z lahkoto potrebne informacije glede omejitve števila svojih otrok, dočim reveži ne morejo do tega. V koliki meri izvira ta diskrimacija namenoma iz želje privilegiranega razreda, naj revež rode dosti hlapcev, delavcev in vojakov v korist temu razredu, v koliki pa iz apatije, nebrižnosti in napora onih, ki bi radi naučili druge ljudi moralne, tega jaz ne vem. Nekaj je vzrok ta ali oni, posledice so iste. Krivično je in celo nesramno, da oni ljudje, ki najbolj potrebujejo znanje o kontroli porodov, ga ne morejo dobiti ali pa, če ga dobe, ga dobe v neznanstveni in celo nevarni obliki, dočim bogatin lahko kupi zanesljivo varstvo in največkrat brez čuta socialne odgovornosti.

Sprejmem argument, da je človeška modrost vedno na kak način omejevala prebivalstvo. Nekateri načini so bili zelo kruti. Abortus (odpravljanje ploda), detomorstvo in vojne so bili najnavadnejši načini. Celo oni, ki podpirajo kontrolo porodov z verskega stališča, nimajo ničesar proti abstinenci, ki je druge vrste kontrola. Izkušnje človeštva in mnenja strokovnjakov govore proti abstinenci (vzdržnosti spolnega občevanja) v zakonski zvezi. Seveda, kdor hoče biti abstinent, naj bo, nima pa pravice, da bi silil druge k temu, ker večina človeštva ne verjame, da abstinenca prinese srečo v zakonu. Sedanji status tega stališča je po mojem mnenju znanje o kontroli porodov potrebno v čim širšem obsegu, ker je v stanu preprečiti neštete družinske in osebne tragedije in končno nudi človeški rasi bi zaželjeno orožje v boju za kvantitativno (številčno) in kvalitativno (vrednostno) balancijo prebivalstva v socialno dobro.

VPRAŠANJE REUME

Mednarodni komite za pobijanje reume je zadnji čas objavil važen statistični material iz najrazličnejših krajev. Priobčene številke svedočijo, da revmatizem v vseh krajih terja zahteva daleko večje človeške kakor tudi narodne žrtve, nego n. pr. tuberkuloza. V Ameriki je osmina vseh smrtnih primerov v zvezi z revmatizmom. Po statistikah angleških bolnišnic blagajn odpada na 90,000 pregledanih bolnikov 2500 primerov na revmatizem.

Na zadjem kongresu mednarodnega komite ja za pobijanje revmatizma se je upravičeno opozarjalo na to, da bi se število obolelih za revmatizmu lahko zmanjšalo, ako bi ljudje ravnali s svojim telesom ravnali enako oprezno, kakor z avtomobilom in ako bi se takoj po prvih znakih revmatičnega obolenja začeli zdraviti. Medicinske avtoritete navajajo, da zadostuje salicilna midon, da prepreči kronično obolenje. Salicilna midon se lahko uspešno uporablja tudi za zdravljenje že daleč napredovanih revmatičnih obolenjih.

Vesti iz Jugoslavije

POVEST S POROTNE RAZPRAVE.

(Izvirno.)

Ljubljana, 13. sept. 1929.

Prišla je nekoč neka mati na Bled iz Celovca in oddala v ubožnico svojega otroka Janeza Vovka. Bilo je to med vojno, otrok sam je bil rojen 1914. Mati je ostala nekje na Bledu ali v okolici. Spajdašila se je z nekim vojakom, spolno zbolela in odšla v bolnico.

Že tu ni več povest; življenje se ne giblje več v mejah navadne povesti, ki mora teči gladko. Že tu se je zgodilo nekaj hudega v življenju otroka in matere, ki ji je mož padel v vojni. Otrok se ga sploh ni spominjal nič. In tudi mater je kmalu zgrešil in zgubil.

Rastel je v sirotišnici in rastel tako kot pač doraščajo otroci v zavodih, ki jim manjka prostosti. In buljijo vedno v eno mesto. Šolsko vodstvo je označilo Janeza Vovka za duševno zaostalega. Saj je bil otrok iz ubožnice.

Potlej so ga dali v uk, za vajenca pri mizarskem mojstru na Rečici pri Bledu. Kaj preostaja vajencu in siroti, kakoršen je bil Janez? Da se zaklene vase spričo Bleda in svojega bednega življenja, ali pa da najde kako malenkost, ki je njegova tajnost. Malenkost, ki bi imel veselje ž njo.

Janez Vovk je našel s svojim kolegom vajencem Pucljem jagode. 15-leten je Vovk, jagode sta našla s Pucljem 9. junija tega leta. Navadne jagode v gozdu, tiste rdeče, vabljive jagode, ki se pocede v ustih. To je hotel Vovk, da ostane njegova tajnost, njegov kraj. Morda je bil namenjen, da bo hodil večkrat tja, da je smatral jagode za edino, kar je lahko smatral za svoje. Zategadelj ni maral izdati jagod tretjemu vajencu Kosu, ki je silil vanj. Pucelj je vedel za jagode in je mesto izdal Kosu. Da bi dražil Vovka. Saj sta se potem oba rogala Vovku, češ, za tvoje jagode veva oba. Morda sta mu pretila tudi, da jih bosta onadva sama pojedla. Dražila sta ga in zbadala. Zadela sta Vovka na najobčutljivejše mesto: rogala sta se mu. Ni dovolj, da se mu roga življenje samo. Ko sta kesneje bila s Pucljem v zgornji delavnici, ga je Pucelj zmerjal dalje in ga trikrat udaril.

In tedaj je Vovk posegel po dletu in sunil ž njim. Ni mislil suniti, samo oprasniti je hotel Puclja — pravi Vovk pred poroto. Zadel je Puclja v stegno ter mu prerezal veliko žilo odvodnico. Pucelj je zakričal, Vovk se je prestrašil. Pucelj se je zgrudil in krvavel ter izkrvavel. Našli so Puclja v krvi mrtvega, poleg pa je čepel Vovk in — jokal....

12. septembra je stal Vovk pred ljubljansko poroto. Pisali so: 15-letni morilec. Vovk je začel svojo povest z besedami: "Sirota sem...." Priče so izpovedale, da je Vovk jokal ob mrtvem Puclju.... Porotniki so zanikali vprašanje krivde soglasno in predsednik je razglasil oprostilno razsodbo....

Konec je bila spet povest. Oproščen je Janezek odhajal iz dvorane in od same vesele zmedenosti ni našel vrat in izhoda....

Druga razprava se je včeraj vršila proti Janezu Grčarju, ki da je v nekem pretepu pretepel troje oseb, ki jih je potolkel. Nekoga je s sifonsko steklenico po glavi. Priče obremenjujejo obtoženca, ki pa je na dobrem glasu in še nekaznovan. Grčar je bil oproščen vsake kazni in globe. Od veselja je zavriskal in jo zavil h Figabirtu, kjer je spet od mize teklo.

134 let stari človek.—Najstarejši človek na svetu—Jugoslovan.

Ljubljana, 12. sept. 1929.

Ni dolgo tega, kar je na Turškem umrl človek, ki je veljal za najstarejšega na svetu. Zdaj je bilo treba najti naslednika. Zato so se podvizali Srbi, da morda kje v svoji sredi najdejo človeka, ki bo dovolj star za najstarejšega človeka na svetu. In — zdaj javljajo, da jim je uspelo.

V Zvorniku v Bosni ga je našel dopisnik beograjskega "Kremena." Je to Joca Jovičič, ki mu prisojajo krog 134 let, dasi se sam ne spominja, kdaj je bil rojen. Sklepajo le po tem, ker ve o dogodkih pred 100 in več leti. Tako je bil l. 1815, ko je bila pod knezom Milošičem vstaja, star 20 let. Spominja se še vseh dogodkov v teku teh 100 let, ki jih je preživel od takrat. Je Jovičič tudi bogat in cenijo njegovo premoženje na milijone. Najstarejši njegov še živi sin je star nad 70 let. On sam — oče — je še precej čvrst, le malo opešal mu je vid in sluh. Njegova žena je le za par let mlajša in še prav tako živi.

Novinarja, ki je "odkril" tega najstarejšega človeka na svetu —tako pišejo naši "režimski" časopisi—bo treba vsekakor odlikovati, zakaj, če po drugem ne, vsaj v tem se je ime naše države razširilo po svetu.

Poleg vesti, da imamo pri nas najmlajšo diktaturo v Evropi, bo ugodno vplivala vest, da imamo tudi najstarejšega človeka na svetu.

Kaj nam poročajo iz Beograda?

Ljubljana, 13. sept. 1929.

Namreč to: Da se v svrho propagande narodnega ujedinjenja — izvršenega že pred 10. leti — prepoveduje izobešanje narodnih slovenskih, srbskih ali hrvatskih zastav z državnih poslopij, ter je dovoljeno razobešati z državnih poslopij in uradov le državne zastave troedinega jugoslovanskega naroda.

Da morajo biti v vseh državnih uradih razobešenene samo slike kralja in kraljeve rodbine, ostale slike pa morajo biti razobešene le z dovoljenjem prosvetnega ministrstva, ki mora potrditi, da je slika umetniške vrednosti in da vzgaja državljane v duhu narodnega in državnega edinstva.

In —

da je kralj izjavil nekemu francoskemu novinarju sledeče:

da je naša država v periodi organizacije in preobraževanja,

da je bilo treba uporabiti vse najenergičnejše mere, da bi se čimprej rešili nereda v notranji politiki in da bi se preprečila neznosna situacija, ki je zanesla v narod nemir in ki je predstavljala opasnost za narodno edinstvo in njegovo trdnost.

In —

da to ni nikaka vojaška diktatura in da o tem ne more biti govora; to je samo začasni režim s ciljem, da je to režim, ki ga je kralj uvedel na zadovoljstvo vsega svojega ujedinjenega in nerazdružljivega naroda.

I. t. d.

Upamo, da bodo te vesele novice zadovoljile bralce "Prosvete".

Ne bomo več hodili peš na Šmarno goro?

Ljubljana, 13. sept. 1929.

Obetajo, da nam ne bo treba dolgo več hoditi na Šmarno goro. Ne da bi mislili na vrhu zgraditi aerodrom in bi se potem z ljubljanskega polja dvigali na Šmarno goro z letali — ne to. To bi bilo za nas preveč tvegano.

A resno govorijo, da bi se naj zgradila na vrh žična železnica, baje so na oblastva bila poslana že nekake vloge v tej zadevi. Glavno besedo pri nameravanem podjetju imata dva inozemska inžinerja, ki hočeta na vsak način uresničiti svojo idejo. Pomagal bi seveda inozemski kapital.

Baje imajo že narejene načrte v glavnem — le tega še ne vedo, kod naj bi tekla. Torej manjka načrtu še precej. Sta dva predloga: po prvem naj bi se napravila železnica lepo od podnožja naravnost do vrha, v ravni črti. Drug predlog pa je, naj bi železnica parkrat obšla Šmarno goro ter bi tako nudila proga razgled na vse strani. Potniki bi pri primerno počasni vožnji imeli prav do vrha slikovite razglede na ljubljansko polje, savsko dolino, Kamniške in Karavanke — vse to bi se kot v filmu pomikalo mimo oči potnikov žične železnice. Med vožnjo do vrha naj bi bilo več postaj, kjer bi bili tudi razgledni stolpi in okrepčilnice. Radi špasa volje naj bi na vsej progi bil tudi majhen predor, da bi bila vožnja še bolj interesantna.

Poleg te žične železnice na Šmarno goro je v načrtu tudi podaljšanje cestne železnice do Šiške in še dalje do Tacna, Kesneje naj bi se ta proga celo podaljšala čez Gameljne in Ježico, od tod pa spet nazaj v Ljubljano.

Načrtov je polno, narejenih in zasnovanih. Beseda je bila najprej, dejanje bo že enkrat.

Že tako je Šmarna gora vsa polna mastnih papirjev in škarniceljnev od nedeljskih izletnikov in je ves gozd poln papirja in odpadkov. Zdaj jo bodo še oblili z oljem in obili v železo in železne vrvi. Šmarna gora bo postala kos mesta samega in ne bo več "prost anarava." Pravijo, da se bo šmarnogorska Marija proti temu spuntala. Romarji morajo peš gori.

Železniške nesreče na jugu.

Zagreb, 14. sept. 1929.

Iz Beograda poročajo o železniških nesrečah. 12. t. m. zvečer je trčil med Resnikom in Ripnjem ranžirni stroj v tovorni vlak. Zaradi močnega udarca sta se obe lokomotivi prevrnili ter potegnili s sabo več vagonov. Oba strojevodja in kurjača sta ranjena precej težko, promet sam je bil za en dan prekinjen. Železniške oblasti vodijo zdaj preiskavo, kdo je zakrivil nesrečo.

Med Beogradom in Nišem pa je vlak povozil železniškega čuvaja Jovana Obradoviča. Stal je preblizu proge. Ko je prišel vlak, ga je lokomotiva vrgla ob tla ter povozila. Posamezni deli trupla so bili raztreseni daleč po progi.

Avto zapeljal v vlak. — To se je zgodilo v Bosni. Pri Gračanici so štirje izletniki, ki so se peljali z avtom na izlet, zapeljali s svojim avtom na betonski most, po katerem teče tudi železniška proga baš o času, ko je z nasprotne strani pripeljal vlak. Zapornice niso bile zaprte, zato niso niti slutili, da bi utegnil priti vlak. Avto je zapeljal naravnost v lokomotivo. Dva potnika je vrglo v velikem loku iz avtomobila, šofer in tretji potnik sta zletela preko mostu in obvisela na zunanji ograji, četrti potnik pa je ostal v avtomobilu, ki ga je vlak rinil več metrov pred sabo in ga vsega polomil. Četrti potnik je padel pri tem v vodo. Ranjence so prepeljali v tuzlansko bolnico.

K nesreči rudarja v Zagorju. Poročali smo že o smrtni nesreči rudarja Nolimala, ki ga je zasulo v zagorskem rudniku. Strop v rovu poleg odkopa (opave) se je sesul. Kako je bilo to mogoče, ko je vendar poleg opave potrebno učvrstiti rov kar mogoče trdno? Sodijo da pritiska ni moglo biti tako močnega, da bi zlomilo cimprovje, pač pa je bil rov preslabo utrjen. Rudar Nolimal je ležal zasut od 10 dopoldan do 8. zvečer, torej celih 10 ur!! Zakaj težko je bilo priti do njega, zlasti še, ker se je neprestano znova udiralo. Da ni rudarja koj ubilo, je pripisati dejstvu, da sta se nad njim zapletla zasipalna cev (šremror) in oporno lesovje (rigel in kvel). Rudarji so vztrajali pod smrtno nevarnostjo v svojem reševanju ter v 10 urah odkopali. A preden so lahko dobili za rudarja konjaka, so morali v pisarno po "ferlangšajn". Reševalno delo je v rudnikih pri nas slabo organizirano. In vdova bo s svojim 4 otrokom dobivala letno kakih par sto dinarjev, življenje rudarja je poceni.

Nemški zdravniki v Sloveniji. — V sredo je dospelo v Maribor kot prvo postajo njihovega izleta, 110 nemških zdravnikov, večinoma iz Nemčije, deloma iz Čehoslovaške in Avstrije. Potovanje je organizirala tujskoprometna pisarna v Karlovih Varih. Iz Maribora so se gostje odpeljali v Rogaško Slatino, kjer so bili sprejeti na najprisrčnejši način. Zvečer se je vršil banket, ki ga je njim na čast priredila mariborska oblast. Napitnice gostom so izrekli seveda razni zastopniki tega in onega.... Zvečer so se zabavali z večerjo in plesom. Včeraj pa so se odpeljali na Bled. Zjutraj so dospeli v Ljubljano, zvečer pa so se odpeljali na Bled, kjer ostanejo danes ves dan. — Pred svetovno vojno bi tako potovanje imeli — za provokacijo. Danes je vendar v tem pogledu boljše.

O zobnih nadomestilih

Razumemo pod tem vse naprave, ki nam nadomeščajo izgubljeno zobovje, bodisi, da jih je treba snemati iz ust, ali pa so stalno pritrjene na še ohranjenih edinicah. S tem sta opredeljena oba glavna sistema, ki prideta največkrat vpoštev. V obeh slučajih lahko govorimo o zobnih protezah v širšem smislu, v ožjem pomenu pa mislimo predvsem na snemajoče se zobne plošče, kadar rabimo izraz proteza. Manjkajoči zobje so pritrjeni v tem slučaju na kavčuku ali pa kovinastih ogrodjih, ki sestoji bodisi iz zlata ali pa različnih njegovih domestkov, med katerimi si je v zadnjem času pridobilo poseben sloves Kruppovo jeklo, ki se odlikuje zlasti po tem, da ni podvrženo rji (nicht rostender Stahl). — Fina nadomestila tvorijo razne vrste mostičkov, ki jih s pomočjo cementa pritrdimo na še ohranjenih zobeh, ki jih je treba v ta namen posebno zbrusiti. Razločujemo še seveda razne varijacije s kompliciranimi sistemi na vijake, ki pa zahtevajo posebne preciznosti.

Ravno tako lahko kombiniramo fiksne naprave s takimi, ki se snemajo itd. Za enkrat se vstavimo pri snemajočih se protezah, ki jih vporabljamo zlasti takrat, kadar so v zobnih vrstah zasekane že take vrzeli, da nam lahko pritrdili mostičke. Poslednje je zlasti tedaj nemogoče, ako so odstranjeni zadnji zobje (kočnjaki in vrzeljaki).

Zobne plošče se napravljajo po modelih pacijentovega zobovja; to se pravi, vzeti je treba najprej od skrbno pripravljenih ust odtiske in sicer najbolje od sadre ali mavca, ker se odtisnejo v njem mehki in trdi deli čeljusti z zobovjem vred najnatančnejše. Poznamo še druge mase za odtiske, ki pa imajo vse več ali manj ta nedostatek, da se zavlečejo in torej odtisek ni precizen. Za pacijenta seveda mavec v ustih ni nič kaj prijetnega, vendar se da s primernimi žlicami popraviti marsikako neprijetnost. Za snimanje odtiska vporabljamo namreč takozvane žlice, ki so za gornjo čeljust drugačne kakor za spodnjo. Predno pa se vzamejo odtiski, je treba najskrbnejše izvršiti predpriprave v ustih in sicer v prvi vrsti odstranitev gnilih korenik, ki jih ni mogoče več ohraniti. To je takorekoč temeljno pravilo in vsakdo greši proti svoji vesti, kdor dela drugače. Vidi se namreč pogosto, da se nahajajo pod kavčukom cele serije razpadajočih, gnilih zobnih ostankov in lahko si predstavljamo, kak smrad biva v takih žrelih.

Nadalje moramo odstraniti zobni kamen, da nam ne zastre kontur zobovja pri odtisku. Marsikak zob, ki je zrasel preko svojih vrstnikov, moramo odbrusiti, da dobimo enakomerni nivo, ker bi sicer motilo artikulacijo, krivo postavljeni zobje morajo zapasti kleščam.

Ko so tako izvršene vse predpriprave, pristopimo k jemanju odtiskov. Žlico je treba prilagoditi za vsak slučaj posebej, oziroma moramo vzeti vedno ono, ki najbolj odgovarja posameznemu slučaju. Včasih je treba v ta namen izgotoviti iz pločevine takozvano individualno žlico, posebej po predidočem odtisku. Za tak odtisek ni potrebna sadra, marveč zadostuje lažja masa, ker ne gre toliko za natančnost kakor za približnji model pacijentovih ust, za katere ne najdemo primerne žlice in jo moramo torej izgotoviti po posebni meri. Šele s to žlico se potem vzame končnoveljavni natančni odtisek. Teh žlic seveda ne smemo zamenjati z onimi ribniškimi ("od širokih ust so mero vzejli in žlice dejlati začejili").

Ko smo dobili na ta način negativ pacijentovih čeljusti, je treba izliti pozitive ali takozvane modele, kar se izvrši v tehniki. Da se sadra negativa in pozitiva ne spoprime, je treba namazati negativ z milovo vodo, firnežem ali kakim drugim oljnatim preparatom, kar imenujemo separacijo odtiska. Ko potem izluščimo model od negativa, odpadajo prav lahko razni koščki odtiska, kakor se nam je razdrobil tudi v ustih, ki smo ga sneli.

Včasih se posreči, da pride odtisek v celoti iz ust in to predvsem, kadar delamo takozvane totalne ali celotne proteze, to se pravi, da je bila poedina čeljust brezzoba in smo morali nadomestiti popolno zobovje.

Na dobljenih modelih čeljusti je treba izgotoviti takozvane artikulačne šablone iz voska, na podlagi katerih določimo potem v ustih višino pacijentovega ugriza. (Bissnahme). Kadar izpadejo zobje, se skrčijo zobni nastavki, čeljusti in lica človekova okoli ust upadejo. Nastane takozvana kljukasta brada starih ljudi. Prav lepo poje Stritar o taki fizijonomiji: Prikašljala je starka zima, naguban, suh ima obraz; ko z brado kljukasto pokima, sneg z neba prileti in mraz.

S protezo je treba skoro vedno dvigniti upadli ugriz in to višino izmerimo ravno na ta način, da prenesemo voščene šablone iz modela v usta, kjer pridajamo, oziroma odvzemamo voščene plasti po potrebi, ako moramo višino ugriza zvečati ali pa zmanjšati. Težavno bode bralcu, ki še ni imel prilike videti kaj sličnega, razumeti potek te procedure, zato pa bodo te vrstice lažje razumljive onim, ki so imeli s takimi stvarmi že opravka pri zobnem zdravniku.

Ko smo na ta način določili višino ugriza, roma model s fiksirano artikulacijo zopet v tehniko, kjer se ga pritrdi v takozvani artikulator, to je aparat, s katerim se posnemajo pogibi obeh čeljusti na modelih. Nato izgotovimo na artikulatorju umetno zobovje in sicer najpopreje v vosku ter poskusimo to provizorično protezo v ustih pacijenta, da se prepričamo, ako odgovarjajo umetni zobje po barvi, velikosti in formi onim, ki so še ostali v čeljustih oziroma če so brezzobe določimo, ako se strinjajo z obliko ust in lica pacijentovega. Ako pri ugrizu ni kaj v redu, se lahko njega višina še sedaj korigira, predno pride to zobovje v vosku v tehniko, kjer se vosek nadomesti s kavčukom, ki se potem kuha, da pri gotovi temperaturi zadobi ono kakovost, ki je potrebna za končno protezo (vulkanizacija kavčuka).

Poslednje se vrši v posebnem kotlu, kjer izpostavljamo kavčuk skozi 1—1½ ure temperaturi od ca 160°C. Ko pride proteza iz kotla, je v sirovem stanju in treba jo je finirati in polirati, da zadobi ono gladkost in vnanjost, ki odgovarja potrebi. — Kako drži taka proteza v ustih? V gornji čeljusti so v ta namen prilike ugodnejše, ker visi proteza na nebu, ki tvori široko ploskev, kjer pride pritisk zraka in adhezija plošče v poštev. Ako so ohranjeni še poedini zobje, lahko pritrdimo protezo s pomočjo takozvanih zapon na njih.

Unije zgradile veliko poslopje.

Houston, Tex. — Tukajšnje unije so postavile osem nadstropij visok delavski licej. Polovica poslopja bo služilo za unijske urade in seje, druga je bila pa že oddana privatnikom v najem. Streha bo služila za večerno shajališče in bo spremenjena v vrt.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S.N.P.J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 669 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODSEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.
JOSEPH SISKOVICH.....1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR.....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRCELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMRSKAR, prvo okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....695 E. 162nd St., Cleveland, Ohio.
FRANK LEKŠA, tretje okrožje.....P. O. Box 584, Mulberry, Kans.
FRANK KLUN, četrto okrožje.....Box 958, Chisholm, Minn.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....Rt. 4, Box 25, Cle Elum, Wash.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....555 S. Pierce St., Milwaukee, Wis.
MICHAEL PLESHE.....510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POZOR!—Korespondence s glavnimi odborniki, bi dolaje v gl. urada, se vsi tekoče:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslove na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljatve in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odseka in jednote vobče, naj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tičoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve, v zvezi s blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Zaitz, predsedniku nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na John Gerška, predsednika porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, namenjeni, oglasi, naročnine in vplah vse, kar je v svoji s glasilom jednote, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Geršek, chairman, Judicial Committee.
Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA."

NAŠI ZASTOPNIKI.

Zastopniki za list Prosveta so:

Anton Zidanshek iz Farrell, Pa., potuje v državi Pennsylvaniji in isto tako tudi br. J. Jereb iz Homer City, Pa.

V Clevelandu in okolici v državi Ohio je naš zastopnik Anton Jankovich vedno na delu in nabira naročnike.

Anton Fortuna bo obiskal naše rojake v državi W. Virginiji in skušal pridobiti kaj novih naročnikov.

Poleg teh so naši zastopniki vsi društveni tajniki in tajnice, katerih naloga je nabirati NOVE naročnike in skrbeti, da točno plačajo stari naročniki naročnino za list Prosveta.

Upravništvo uljudno priporoča vsem članom in drugim rojakom, da gredo na roke našim zastopnikom kjerkoli se pojavijo in se naroče na list Prosveta. Sedaj se bližajo dolgi zimski večeri in ni boljšega razvedrila kot je dober list, v katerem dobite znanstveno in poučno gradivo, lepe povesti in mnogo novic ameriških in iz starega kraja. Naročite se na list in podpirajte svoje podjetje, to mora biti naše geslo.

Philip Godina, upravitelj.

RAD BI IZVEDEL

za mojega brata FRANK SOTOŠEKA. Leta 1923 se je nahajal v Stauntonu, Ill., in potem se je prestavil nekam v Pa. Za njega želi izvedeti tudi brat Louis v stari domovini in tudi okr. glavarstvo in sicer do dne 28. oktobra 1929 vsled prepisovanja kmetije. Če se ne prijavi do tega dne v stari kraj bratu, bodo tam imeli vsled tega precej nepotrebnih sitnosti in veliko stroškov. Torej naj se prijavi nemudoma. Anton Sotošek, 35—6th street, La Salle, Ill.—(Adv.)

RAZNO

S kačo je spala. Iz Strassburga javljajo o nenavadnem doživljaju v Muelhausenu. Neka ondotna deklica se je ponoči naenkrat zbudila, ker je čutila, da se nekaj hladnega ovija okolu njenega života. Prižgala je luč in zakričala tako glasno, da je prihitela skupaj vsa hiša. Roditelji skoro niso hoteli verjeti lastnim očem, da se nahaja hči v objemu kače. Vsi poskusi, da bi žival popustila in se odstranila, so izpodleteli. Šele ko je prišlo nekomu na um, da bi bilo dobro narediti zanko, jo potegniti kači za vrat in jo potem zadrgniti, so to storili in oslabili žival, da je popustila in spustila svojo žrtev iz objema. Deklica, ki je vsa bleda jecljala od razburjenja in straha, je nato povedala, da je že več dni nekaj šumelo v njeni sobi. Gotovo se je kača skrivala kje pod posteljo. Prebivalstvo, kjer se je to zgodilo, stoji tembolj pred zagonetko, ker niso videli tam še nikoli tako velike kače.

ŠEST DNI PREKO OCEANA

Najhitrejše in najbolj udobna pot na potovanje na upravnih parnikih:

MEXIQUE - 9. oktobra (11 A. M.)

FRANCE, 11. okt. - 22. nov. (6 P. M.) (10 P. M.)

Ile de France, 18. okt. - 8. nov. (7 P. M.) (10 P. M.)

Najhitrejša pot po zanesljivi. Vsakdo je v posebni kabini s vsemi modernimi udobnosti. — Pijača in slavna francoska kuhinja. Izredno nizke cene.

Vprašajte lokalnega pooblaščenega agenta ali

FRENCH LINE

218 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

Agitirajte za "Prosveto"!

Roman v šestih delih z epilogom.

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

"Da, mi takoj izginete iz moje sobe; izvolite se spraviti odtod, midva sva opravila! . . . Če pomislim na to, kako sem se deval iz kože in mu razlagal . . . cela dva tedna! . . ."

"Saj sem prejle, ko ste me še zadrževali, Andrej Semenovič, sam povedal, da odidem; zdaj pripomnim le še to, da ste bedak! Želim vam, da si ozdravite pamet in svoje poluslepe oči. Dovolite, gospoda!"

Prerinil se je, toda provijantni uradnik ga ni hotel odsloviti tako izlepa, samo z zmerjanjem; zagrabil je z mize kozarec, zamahnil in ga zalučil v Petra Petroviča; toda kozarec je zletel naravnost v Amalijo Ivanovno. Ta je zavrisnila, provijantni uradnik pa, ki je od lučaja izgubil ravnotežje, se je težko zavalil pod mizo. Peter Petrovič je odšel v svojo sobo in čez pol ure ga ni bilo več v hiši. Sonja, ki je bila plahega značaja, je vedela že davno, da jo je z vsakim sredstvom lahko pogubiti, razžaliti pa jo sme sploh vsakdo brez kazni. Vseeno pa je mislila do tega trenutka, da se more varovati zla z opreznostjo, krotkostjo in pokornostjo proti vsakomur in vsem; toda bridko se je razočarala. Res je znala potrpežljivo in skoro brez ugovarjanja prenašati vse — tudi to, ali v prvem trenutku jo je stalo mnogo težave. Vzlic temu, da je zmagala in je prišla njena nedolžnost na dan, jo je zavest njene brezpomočnosti in užaljenosti mučno pograbila za srce, ko je odnehal njen prvotni strah in njena prvotna odrevenelost in ji je postalo vse jasno in očitno. Histeričen jok jo je popadel; ni se mogla premagati, da ne bi zbežala iz sobe in stekla domov. To se je zgodilo takoj po Lužinovem odhodu. Tudi Amaliji Ivanovni je presedla ta pijana družba, ko jo je zadel kozarec med občim smehom vseh navzočih. Zavreščala je kakor besna in planila nad Katarino Ivanovno, katero je dolžila vsega.

"Ven is kvartir! Takoj! Marš!"

S temi besedami je začela grabiti vse, karkoli je dobila v roke od lastnine Katarine Ivanovne in metati na tla. Katarina Ivanovna, ki je bila že brez tega do nezavesti izmučena, prepadena in je jedva sopla, je skočila s postelje, kamor se je bila zgrudila v svoji onemogloati, in planila nad Amalijo Ivanovno. Toda boj je bil preveč neenak; nasprotnica jo je pahnila od sebe kakor peresce.

"Kako! Ni dovolj, da so me brezbožno osramotili — zdaj se me loteva še to bitje! Kako! Na dan moževega pogreba, po moji gostoljubnosti me podi na ulico s sirotami vred! Kam naj se obrnem!" je javkala uboga žena in ihtela, da ji je zmanjkovalo sape. "Moj Bog," je zavpila in oči so ji zabliskale, "ali res ni nobene pravice več na svetu? Koga pa hočeš braniti, ako ne nas sirot! A videli bomo! Še je pravica in jaz jo poiščem! Takoj jo poiščem, le počakaj, brezbožno bitje! Poljica, ostani pri otrocih, dokler ne pridem nazaj, čakajte me, ako tudi na ulici! Videti hočem, ali je še kaj pravice pod solncem!"

Katarina Ivanovna si je vrgla na glavo tisto veliko ruto iz zelenega sukna, o kateri je pravil Marmeladov v svoji pripovedi, prerinila se skozi zmešano in pijano množico stanovalcev, katerih je bila soba še vedno polna, in z jokom in solzami stekla na ulico, z nejasnim namenom, da si takoj in za vsako ceno nekje poišče pravice. Poljica se je v svojem strahu zatekla z otrokoma na skrinjo v kotu, objela mala dva z rokami in jela pričakovati materine vrnitve, tresoča se od strahu. Amalija Ivanovna je skakala po sobi, vreščala, zmerjala, metala na tla, karkoli je mogla doseči, in razsajala. Prebivalci so vpili vsekrižem, nekateri so se razgovarjali o dogodku, ki so ga ravnokar videli, v kolikor so ga razumeli, drugi so se prepirali in psovali, tretji pa so začenjali peti . . .

"Zdaj je prišla tudi moja ura," si je mislil Razkolnikov. "No, Zofija Semenovna, radoveden sem, kaj porečeš zdaj!"

In odpravil se je v Sonjino stanovanje.

IV.

Dasiravno je nosil toliko groze in trpljenja v svoji lastni duši, je bil Razkolnikov Sonji proti Lužinu dober in goreč zagovornik. Toda po mukah tistega dopoldneva je bil vesel, da je mogel izpremeniti svoje duševne vtiske, ki so mu postali že neznosni ne glede na to, kar mu je osebno v dnu srca velevalo braniti Sonjo. Razen tega je stal pred bližnjim svidenjem s Sonjo, ki ga je trenutkoma navdajalo s strašnim nemirom; moral ji je povedati, kdo je umoril Lizabeto, in dasi se je na vse kriplje branil svojih misli, vendar je slutil grozovito muko, ki ga je čakala. In zategadelj ga je prešinjala, ko je odhajal od Katarine Ivanovne in vzkliknil sam pri sebi: "No Zofija Semenovna, radoveden sem, kaj porečeš zdaj!" sicer še nekakšna navidezna smelost in razburjenost in izzivajoče zmagoslavje nad porazom, ki ga je bil pravkar zadal Lužinu; toda čudno, ko je dospel do stanovanja Kapernavmova, ga je mahoma obšla onemogiost in plahost. Zamišljen je obstal pred vrati in si zastavil čudno vprašanje: "Ali je res treba povedati, kdo je ubil Lizabeto?" Čudno je bilo to vprašanje, zakaj obenem je nepričakovano začutil gotovost, da mu ne le ni mogoče molčati, temveč do tega trenutka niti odložiti ne more, niti za malo časa ne. Ni še znal, zakaj ga ne more, samo čutil je to in mučno ga je potrla zavest svoje lastne onemogiosti pred neizogibno usodo. Da ne bi dalje premišljal in se mučil, je naglo odprl vrata in s praga pogledal na Sonjo. Sedela je pri mizi, opiraje se s komolci in skrivala lice med rokami, toda ko je zagledala Razkolnikova, je urno vstala in mu prišla naproti, kakor bi ga bila že pričakovala.

"Kaj bi bilo z menoj brez vas!" je izpregovorila in obstala pred njim sredi sobe.

Čakala ga je očividno zaradi tega, ker je želela čimpreje govoriti z njim.

Razkolnikov je stopil k mizi in sedel na stol, s katerega je ona ravnokar vstala. Sonja je stala dva koraka daleč od njega, prav kakor včeraj.

"Kako je, Sonja?" jo je vprašal in začutil nenadoma, da mu glas drhti. "Vse to je merilo le na vaš družabni položaj in z njim združene navade"; ali ste razumeli?"

Trpljenje se je izrazilo na njenem obrazu.

"Samo ne govorite k menoj tako kakor včeraj!" mu je segla v besedo. "Raje sploh ne začnite, prosim vas; saj imam itak še dovolj muke . . ."

Kmalu pa se je nasmehnila, v strahu, da mu njeno očitanje morda ne bo po godu.

"Po neumnem sem odšla od ondod. Kako je sedaj tam? Ravno sem hotela nazaj, a mislila sem si vedno, da pridete vi . . ."

Razkolnikov ji je povedal, kako jih Amalija Ivanovna goni iz stanovanja, in da je Katarina Ivanovna tekla nekam "iskat pravice".

"Ah, moj Bog!" je vzkliknila Sonja. "Pojdiva naglo!"

In zagrabila je svoj ogrijanček.

"Večno eno in isto!" je nejevoljno vzkliknil Razkolnikov. "V mislih imate venomer le to, kaj počno oni! Ostanite pri meni . . ."

"Toda . . . Katarina Ivanovna?"

"Katarina Ivanovna vam gotovo ne bo ušla; sama pride k vam, ko je enkrat bežala na ulico," je pridodal osorno. "Ako vas ne najde doma, bo vaša krivda . . ."

V mučni neodločenosti je sedla tudi Sonja na svoj stol. Molče je gledal Razkolnikov v tla in nekaj premišljal.

(Dalje prihodnjič.)

Stanko Tomašič:

Veliki in mali bog

Ko mu je bilo pet let — je šel moj sin z gospodarjevim sinom v prvo nadstropje, da se poigra z njegovimi igračami.

Dolgo je bil tam. A ko se je zvečer vrnil, se je spravil k peči, nekaj časa molčal, a nato vprašal:

"Zakaj nimamo tudi mi ljubega Boga?"

Pisal sem podlistek za jutrnji obed in rekel mehanično:

"Kakšnega Boga?"

"Zgoraj, v prvem nadstropju, imajo nad posteljo ljubega Boga v zlatem okvirju.

"Kupili so ga."

"Kupili?"

"Da."

"Ali se ljubega Boga kupuje?"

Kaj naj odgovorim? Odložil sem pero in se nasmejal:

"Božje slike prodajajo v trgovinah. Kdor ima denar, ta gre in kupi sliko in okvir. Kdor ima malo denarja, ta kupi malega Boga, a kdor ima mnogo denarja, kakor oni zgoraj, ta kupi velikega, lepega Boga v zlatem okvirju . . .

Začuden pogled otrokov mi je pretrgal besedo in smeh. Videl sem, kako se je v njegovih očeh pojavil prvi oblak kaosa.

"To je slika, samo slika, katero naslika slikar, a ljudje jo obesijo v hiši, da bi izkazali Bogu spoštovanje in da jih slika spominja na zapovedi, ki jih je dal Bog ljudem: da bodo dobri, da žejnega napoje, lačnega nasitijo, da ljubijo drug drugega, da drug drugemu ne delajo slabo ter da jim bo dobro na zemlji, a po smrti pridejo v nebesa . . ."

"Hm . . . tedaj tudi mi, ata, moramo kupiti ljubega Boga, da nam bo dobro in da pridemo v nebesa."

"Dobro, kupili ga bomo . . ."

Ta večer mi delo ni šlo izpod rok. Prva velika laž je bila posejana v zavest mojega otroka. Zakaj mu nisem povedal resnice? Z lažjo sem rešil njegov mir in njegovo vero v mene. In sebe sem reševal z besedami: zakaj bi mu naj povedal resnico — ne bi me razumel.

In — kupil sem malega ljubega Boga.

•

Ko je bilo mojemu sinu šest let — je stopil predme s široko odprtimi očmi.

Bil je namreč zopet — zgoraj.

S prvega nadstropja so odmevali udarci, zakaj tolkli so orehe. Razprostiral se je vonj pečenk. Predbožična zaposlenost je izpolnjevala vse nadstropje . . .

"Ata, moram pisati pismo ljubemu Bogu."

"Kaj?"

"Pismo . . ."

"Zakaj?"

"Da mi pošlje za božič božično drevesce, suknjo, čevljičke, železnico, avto . . ."

Obmolknil je in me gledal od zanosa.

Molčal sem. Razumel sem, da raste v njem velika laž, vsejana z mojimi rokami.

Vzel sem papir. Otrok je stisnil s prstmi svinčnik in začela sva pisati pismo.

"Ljubi Bog! Pošlji mi božično drevesce, suknjo, čevljičke. Tvoj . . ."

"A železnica, avto?"

Razdražil sem se zbog lastne laži:

"Ni, ni. Ljubi Bog je dober. Vidiš, gospodarjev fant je napisal mnogo več. Ne samo železnico in avto. Napisal je vojake, kanon . . ."

"A kaj oni tam zgoraj?! Ti so nekaj drugega. Oni so bogati!"

Obstal je.

"Njihov Bog je velik, a naš — majhen!"

Nekaj časa me je gledal. Iz oči je zginil sijaj. Nato je povesil glavico.

Pobožal sem ga po glavi. Odmaknil se je in se stisnil k zidu.

Hodil sem po sobi gor in dol. Zidovi so se ožili. Grozili so mi. Glava mi je udarjala ob nje, kakor ob mreže kletke.

"Ata, kupimo večjega Boga!"

Da, laž je rastla. Tri dni sem begal po mestu kakor pes, podivjan od lakote. Izprosil sem si in izposodil denar.

Na sveti večer sem prinesel domov večjega Boga, božično drevesce, suknjo, čevljičke in železnico . . .

•

Ko mu je bilo sedem let — je prišel moj sin s prvega nadstropja. Držal je v roki pismo.

"Ata, gospod gospodar ti pošilja to pismo."

Vedel sem, kaj je. Raztrgal sem pismo in ga vrgel v peč.

"Kaj piše?"

"Tega ne razumeš."

"Zakaj?"

"Zato, ker si še majhen. Glej, danes je že petega v mesecu in mu moramo plačati najemnino . . ."

"Mi njemu plačujemo?"

"Da."

"Zakaj? Saj imajo vendar mnogo denarja!"

"Takšen je red, zakon . . ."

Začudil se je in molčal. Odšel je iz sobe.

Preštel sem denar. Stanarina! Več kakor polovica vseh mojih dohodkov.

Hočem odposlati ženo, da odnese polovico. Polovico sedaj, a drugo polovico petnajstega . . .

Kar se vrata odpro na stežaj in v sobo pridrvi veselo in smejoč se moj sin.

"Ata, kupi velikega Boga, večjega nego je njihov, pa nam ne bo treba plačati najemnine —."

Lotil se me je krčevit smeh. In istočasno krčevita bol. Vse okrog mene se je stavilo na glavo.

"Eh, ta Bog bi moral biti velik, kakor je ta palača, moral bi mesto telesa imeti istotakšno zidovje, mesto glave streho, mesto rok stebre in mesto srca — vežna vrata . . ."

Kriknil sem in onemel.

Videl sem, laž se je zlomila, prasknila kakor suha deska.

Bilo je končano.

Sinko ni rekel ničesar.

Ali vem, da pride čas, neizbežen kakor smrt, ko bom moral laž o ljubem Bogu objokovati z vero svojega sina v mene.

Iz srbohrvaščine I. V.

Charles Nordmann:

Nejasnost svetlobe

Človeštvo, je dejal nekdo, sestavlja več mrtvecev kakor živih ljudi. Prav tako bi smeli reči, da ima znanost več mrtvih, preživelih kakor živih, veljavnih teorij. Gotovo še nikoli prej pa ni bilo take poplave misli in idej, ki so še nedavno tega veljale za neizpodbitne, kakor danes.

Izmed vseh teh preokretov mišljenja, ki se fizikom pred petdesetimi leti še sanjalo ni o njih, je gotovo najbolj nenadejan oni glede svetlobe. Nič več ne razlagajo svetlobe kot neko pravilno, neprekinjeno nihanje ampak vidijo v njej nekak pretrgan niz valovnih "svežnjev", nekaj takega, po priliki, kakor dolgo kačo, razrezano na nešteto koscev, ki se zvijajo vsak po svoje, neodvisno drug od drugega.

Tako smo se spet deloma vrnili k stari Newtonovi teoriji, ki so jo že tisočkrat svečano pokopali, a danes, kakor vse kaže, spet vstaja od mrtvih: po njej naj bi bilo bistvo svetlobe nekako bombardiranje neskončno majhnih projektilov. In so tudi res odkrili take žarke: a to so katodni in nekateri drugi žarki, nikakor pa ne svetlobni. Tedaj Newton vendarle ni imel prav? O pač; zakaj sodeč po najnovejših razpravah utegnejo biti katodni projektili ("elektroni") in valovni "svežnji" svetlobe identični ali vsaj nekako sorodni med seboj.

O, v vsem tem je gotovo še mnogo temnih, nejasnih točk in še daleč nismo na tem, da bi smeli upati na konec te vojne, ki jo že tako dolgo bijejo oni, katerim je svetloba, da se tako izrazimo, pravilen, neprekinjen pojav, z onimi, ki trde, da je nezvezan niz.

Verjetno je, da je v obeh pojmovanjih po nekaj resnice. Stvari ki jih gledamo mikroskopsko, se nam vidijo pravilne in zvezane; docela drugačne pa se nam kažejo, če si jih ogledamo mikroskopsko, ali bolje, ultramikroskopsko; tako se na primer kos kovine, ki je prostim očem pravcat simbol polnosti, gostosti in negibčnosti, kaže subtilnejšim fizikovim očem kot zgradba prav majcenih delcev, med katerimi so razmeroma ogromni prazni prostori, in ti delci so živi, se gibljejo intenzivno in brez vidnega reda.

Obe pojmovanji utegneta biti tedaj pravi: vprašanje je samo v tem, kako stvari gledamo. In zato tudi za znanstvene teorije veljajo stihi španskega pesnika, za katere bi mi bilo žal, da jih ne bi navedel doslovno, tako sijajen je njih ritem in njih kastiljansko blagozvočje:

Na tem varljivem svetu
ni nič resnica ne laž;
vsak predmet vidiš v barvi
stekla, ki skozenj gledaš.

SREČNA MATI

"Moj sin je sedaj popolnoma dobrega zdravja. On z veseljem je vse, kar se mu pripravi, ter se zelo zanima bodisi za delo ali igre, in tako je moja skrb izginila, in

TRINERJEVO GRENKO VINO

je podlaga tej veliki spremembi," tako nam je nedavno pisala neka mati. Taki uspehi so zavoda naravni, kajti Trinerjevo grenko vino odstrani vse nepotrebne snovi iz vašega sistema, hitro ojača prebavo in povrne zdrav dober tek do jedi. Vzemite ga pol ure pred vsako jedjo. V vseh lekarnah. Brezplačne poskušnjo dobite od Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

KUPON ZA BREZPLAČNI VZOREC

Ime .....

Ulica .....

Mesto, država .....

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Dviganje hiš, kopanje temelj, Sun parlors, iz opeke ali lesa

$5.00 takoj, ostalo na 3-letno odplačilo

Vaše zadovoljstvo pomeni več dela za nas

Prodajujemo znotraj ali vunaj. Delo strokovnjaško z večletno skušnjo.

Podstrešje. Dovolite da vam pokažemo kako preuroditi vaše podstrešje za najem z malimi stroški.

Peči. Vživajte ugodnost sredniega ali zidanega peča.

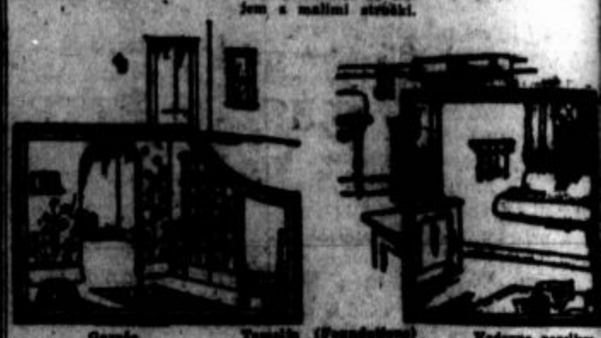

Garaže. Lesene ali zidane, se z najemnino same izplačujejo.

Temelji (Foundations) iz cementa, opeke, blokov ali kamenja. Dviganje in uravnavanje s zadovoljstvom.

Vedovne napeljave kakor tudi vrediter kopalnic z najnovejšimi stenami in pokrivi.

Na vašo željo pride naš zastopnik, ki vas polje k našim zadovoljnim odjemalcem in vam pokaže naše delo.

Vsepovsod v okrožju 50 milj CHICAGE.

MARVEL CONSTRUCTION
436 SO. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL.
Telefon Nevada 6020

Name .....
Address .....
Telephone .....

Veliko število potnikov

ki so z našim posredovanjem odpotovali to leto v Evropo, je najboljši naš dokaz našega točnega poslovanja.

Že sedaj sprejemamo prijave za prihodnji božični izlet v domovino. MI PRODAJAMO VOZNE LISTKE VSEH PAROBROD DRUŽB.

Mi izdelujemo afidavite, prošnje za izjave o zakonitem prihodu, prošnje za potne liste in za dovoljenja za povratek v Ameriko; pooblastila itd. itd.

PREPRIČAJTE SE

kako je pripravno poslati denar z našim posredovanjem.

MI POŠILJAMO DENAR NE SAMO V NAŠO DOMOVINO, VEČ NA VSE OSTALE DELE CIVILIZIRANEGA SVETA—PO POŠTE ALI BRZOJAVA—V INOZEMSKI VALUTI ALI V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za poročne in žlobe, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA